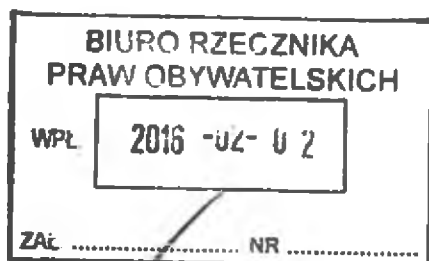

Warszawa, dn stycznia 2016 r.

BP-070/13/15/16/2802

Pan
dr Adam Bodnar
Rzecznik
Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

W nawiązaniu do pisma o sygnaturze IX.517.2.2015.JN z dnia 21 grudnia 2015 r. wyrażam wdzięczność za zainteresowanie problemami Służby Więziennej wynikającymi z osadzania w jednostkach penitencjarnych osób upośledzonych umysłowo oraz osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, wobec których orzeczone zostały wyroki skazujące lub zastosowano tymczasowy areszt. Służba Więzienna w pełni zdaje sobie sprawę z faktu jak trudna i wymagająca szczególnej uwagi, troski, pomocy a także konieczności zapewnienia bezpieczeństwa jest to kategoria osadzonych. Jednocześnie wyżej wymieniona populacja charakteryzuje się ogromnym zróżnicowaniem pod względem funkcjonowania, codziennego zachowania i potrzeb. Osadzeni ci, z jednej strony będąc narażonymi na wykluczenie społeczne, niejednokrotnie sami są sprawcami przemocy w stosunku do innych.

Oczywistym jest, iż ocena zasadności odbywania kary pozbawienia wolności przez osoby upośledzone umysłowo i z zaburzeniami psychicznymi powinna być przeprowadzona na etapie postępowania sądowego. Zadaniem Służby Więziennej jest natomiast podejmowanie

interwencji

w sytuacji pogarszającego się stanu zdrowia, co zaburza lub uniemożliwia w pełni świadome uczestniczenie w procesie wykonania kary.

Uwzględniając fakt, iż w przesłanym piśmie formułuje Pan wstępne i uogólnione wnioski dotyczące bardzo szerokiego spektrum działalności penitencjarnej, w tym działalności diagnostycznej, resocjalizacyjnej, szkoleniowej, a także wnioski dotyczące bazy lokalowej, odniosę się do najistotniejszych poruszonych wątków.

Nawiązując do zawartych w piśmie zastrzeżeń do stanu technicznego pomieszczeń w Ośrodkach Diagnostycznych informuję, iż dyrektorzy jednostek penitencjarnych, w których one funkcjonują zostali zobowiązani do przeprowadzenia szczegółowej analizy stanu pomieszczeń oraz podjęcia działań w celu poprawy warunków bytowych osadzonych w nich przebywających. Jednocześnie informuję, że Służba Więzienna każdego roku podejmuje prace remontowe w celu zapewnienia osadzonym, w tym przebywającym w ośrodkach diagnostycznych, właściwych warunków socjalno-bytowych. Ich zakres i skala warunkowana jest możliwościami finansowymi.

Odnosząc się do podnoszonego w piśmie problemu funkcjonowania cel wieloosobowych informuję, iż we wszystkich Ośrodkach Diagnostycznych (15) cele mają bardzo zróżnicowaną pojemność. Łącznie ośrodki dysponują 157 celami. Przeważają cele 2-osobowe, których jest 61. Cel 3-osobowych jest 38, natomiast 4-osobowych 31 a 1-osobowych 4. Funkcjonują także cele o pojemności: 1 cela 9-osobowa, 1 – 8-osobowa, 3 cele 7-osobowe, 8 cel 6-osobowych, 10 cel 5-osobowych. Z punktu widzenia możliwości prawidłowego osadzenia różnorodnej i trudnej populacji skazanych przebywających w Ośrodkach Diagnostycznych najbardziej optymalną sytuacją jest zróżnicowana pojemność cel, przy czym Biuro Penitencjarne zgadza się z potrzebą wyeliminowania tak dużych cel, jak 6-9-osobowe. Dlatego też

zobowiązano dyrektorów jednostek do przeanalizowania możliwości podzielenia wspomnianych cel na mniejsze.

Odnosząc się do kwestii dotyczącej niewykorzystywania wszystkich miejsc w ośrodkach informuję, iż zaludnienie ośrodka uzależnione jest od populacji osadzonych przebywających w jednostkach podległych danego okręgu. Napływ skazanych do ośrodka z założenia więc nie może być równomierny. Dyrektorom przypominano, iż w sytuacji wolnych miejsc w jednostce penitencjarnej, osadzanie skazanych niepodlegających badaniom w celach należących do ośrodka diagnostycznego nie powinno mieć miejsca poza wyjątkowymi sytuacjami, kiedy uzasadnione jest to względami wychowawczymi tj. potrzebą zapewnienia właściwego osadzenia skazanym, którzy są objęci badaniami.

Jednocześnie informuję, że §11 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych jasno określa, kto podlega badaniom w ośrodkach. Badania sądowo-psychiatryczne, czy psychologiczne, nie są tożsame z badaniami psychologiczno-penitencjarnymi prowadzonymi w ośrodku. Orzeczenie psychologiczno-penitencjarne stanowiące całościowy portret psychologiczny badanego ma na celu określenie dalszych warunków odbywania kary oraz standardów pracy z osadzonymi w czasie pobytu w zakładzie karnym. Dlatego też trudno zgodzić się z postulatem, by nie wykonywać badań wszystkim osadzonym, którzy zgodnie z uregulowaniami prawnymi im podlegają (np. w sytuacji, gdy posiadają sporządzone opinie sądowo-psychiatryczne).

Cieszy mnie, iż zostały zauważone wysokie kompetencje oraz poziom zaangażowania pracowników ośrodków diagnostycznych w prawidłową realizację badań, gdyż zależy mi, by personel stanowili psychologowie o szczególnych predyspozycjach do prowadzenia badań.

Jednocześnie w nawiązaniu do informacji zawartych w Pana piśmie, iż ujawniono przypadki „wielomiesięcznego oczekiwania na badania” informuję, iż dyrektorzy jednostek penitencjarnych, w strukturze których

funkcjonują Ośrodki Diagnostyczne, zostali zobowiązani do przeanalizowania wyżej wymienionych terminów, monitorowania i nadzoru nad przestrzeganiem terminowości badań.

W celu podniesienia jakości badań stworzono wyspecjalizowane miejsca do ich prowadzenia – ośrodki diagnostyczne. Stworzenie warunków sprzyjających prowadzeniu badań (personel, miejsce i baza lokalowa, wyposażenie w metody diagnostyczne) zwiększa profesjonalizm i obiektywizm procesu diagnostycznego. Profesjonalna diagnoza ma kluczowe znaczenie dla prowadzenia właściwych oddziaływań resocjalizacyjnych. Uwzględniając powyższe dotychczas dążono do sytuacji, by wszystkie badania realizowane były w Ośrodkach Diagnostycznych. Możliwe jest jednak w szczególnych sytuacjach przeprowadzenie badań poza ośrodkiem.

Odnosząc się natomiast do zarzutu niezatrudniania w ośrodkach lekarzy psychiatrów informuję, iż w razie potrzeby sporządzenia świadectwa lekarskiego o stanie zdrowia, skazani każdorazowo z ośrodka kierowani są na konsultację do lekarza psychiatry zatrudnionego w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w danej jednostce bądź dowożeni do jednostki pobliskiej.

Skazani do ośrodków kierowani są w celu przeprowadzenia badań psychologicznych i psychiatrycznych, stąd też nie są w nich zatrudniani seksuolodzy. Skazani wymagający diagnozy seksuologicznej, wynikającej z charakteru popełnionych przez nich przestępstw powinni zostać poddani takim badaniom na etapie postępowania procesowego. W sytuacjach niejednoznacznej diagnozy, wykluczających się, sprzecznych diagnoz lub ich braku, dyrektorzy zobowiązani zostali do wykonania takich badań na koszt jednostki korzystając z zewnętrznych specjalistów. Aktualnie Biuro Penitencjarne analizuje sytuację związaną z przypadkami braku przeprowadzonych badań seksuologicznych u skazanych za przestępstwa o charakterze seksualnym bądź występowanie sprzecznych albo niejasnych diagnoz dotyczących zaburzeń preferencji seksualnych.

Nie jest natomiast możliwe odniesienie się do zarzutów dotyczących niewłaściwego sposobu postępowania wychowawców z osobami z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, ze względu na brak danych personalnych tych osób. Ponadto pragnę zwrócić uwagę na fakt, iż analizie poddano jedynie akta osadzonych, którzy przebywali w ośrodku czyli osadzonych m.in. sprawiających trudności wychowawcze, którzy nie potrafili przystosować się do warunków zwykłego zakładu karnego. Ich niewłaściwe funkcjonowanie i brak skuteczności dotychczas stosowanych oddziaływań były podstawą skierowania na badania do ośrodka diagnostycznego.

M.in. w wyniku badań jest podejmowana decyzja o potrzebie skierowania do oddziału terapeutycznego.

Rozumiem, iż formułując postulat potrzeby organizowania szkoleń dla wychowawców z zakresu „wczesnej diagnostyki osobowości”, osoby wizytujące miały na myśli szkolenia z zakresu diagnozy osobowości dokonywanej wkrótce po osadzeniu skazanego w warunkach izolacji tj. początkowym etapie pobytu w AŚ lub ZK. Informuję, iż program szkolenia oficerskiego w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu obejmuje zagadnienia dotyczące zaburzeń osobowości, ich typowych objawów oraz postępowania z osobą zaburzoną. Program szkolenia realizowany jest również w formie warsztatowej. Jednocześnie informuję, iż diagnoza jest procesem złożonym, wymaga czasu, wiedzy, obserwacji i specjalistycznych badań. Jest to zadanie psychologa. Rola wychowawcy jest niezwykle istotna i pomocna w procesie diagnostycznym w warunkach izolacji poprzez dostarczanie i opisywanie informacji na temat zachowań, tendencji i postaw osadzonych. Stąd też wychowawca powinien dysponować wiedzą z zakresu problematyki osobowości i jej zaburzeń. Nie jest on jednak uprawniony do formułowania diagnozy osobowości.

Problematyka ta uwzględniana jest także w trakcie organizowanych szkoleń zakładowych i działowych. Szkolenia w tym zakresie organizowane

były również w ramach szkoleń finansowanych z Norweskiego Mechanizmu Finansowego. W w/w środków w 2014 i 2015 roku dla 30 psychologów Ośrodków Diagnostycznych i psychologów Działów Penitencjarnych zorganizowano także 120-godzinne "specjalistyczne szkolenie w zakresie diagnozy psychologicznej w praktyce klinicznej ze szczególnym uwzględnieniem pracy psychologa ośrodka diagnostycznego". Niemniej z uwagi na wagę, poziom trudności i złożoności zagadnień dotyczących zarówno postępowania z osobami z zaburzeniami osobowości, jak i upośledzonymi umysłowo, zobowiązano dyrektorów do przeprowadzenia szkoleń w tym zakresie dla wychowawców działów penitencjarnych i ośrodków diagnostycznych.

Na koniec pragnę poinformować, iż w pełni zgadzam się z zaprezentowanym przez Pana stanowiskiem, iż nie możemy pozostawać obojętni wobec problemów osób niepełnosprawnych. Dyrektorzy jednostek penitencjarnych mają świadomość potrzeby i konieczności informowania sądów penitencjarnych i orzekających o przebywaniu w warunkach izolacji osadzonych, co do których zachodzą wątpliwości dotyczące możliwości ich dalszego pobytu w zakładzie/areszcie. Służba Więzienna deklaruje także swoją otwartość i gotowość do dalszej współpracy w tym zakresie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i organami wymiaru sprawiedliwości oraz innymi instytucjami zewnętrznymi.

płk Jarosław Kardaś

Wyk. w 2 egz.:

1 - adresat

2 - a/a